Det moderna Spanien

ISABEL de PALENCIA: Spanien mot frihetens,
Medéns Pris 5: 50.

TROTS ATT SPANIEN så ofta under senare tid stått i förgrunden av svensk och internationell debatt, finns ingen något så när objektiv och tillförlitlig bok om senare spansk historia på svenska. Delvis en följd härav är väl att i total okunnighet bottnande uppgifter om den spanska republiken och om Francodiktaturens upprättande är vanliga i såväl privat som offentlig debatt. Å ena sidan är det en populär föreställning att den republikanska regeringen vid nationalisternas uppror år 1936 var radikalt socialistisk eller kommunistisk och att tillståndet i landet var anarkistiskt; i själva verket bestod den efter vårvalen 1936 tillkomna ministären uteslutande av borgerliga vänstermän, och denna ministär lyckades i stort sett upprätthålla lag och ordning, till dess generalerna igångsatte sin aktion. Å andra sidan utgår man ofta från att

PANACHE SERIEN

Två nya volymer:

Jean-Paul Sartre
Flugorna
Inför lyckta dörrar
Sartres kända Orestesdrama samt enaktaren Inför lyckta dörrar, som båda med stor framgång spelats på svenska scener.
5: 50

Kathrine Anne Porter
Det lutande tornet
Katherine Anne Porter, som allmänt räknas som en av Amerikas främsta författare, skildrar i dessa utsökta noveller huvudsakligen den sydstatsmiljö från vilken hon själv kommer.
6: 50

Förut utkomna Panachevolymer:

Vercors
Havets tystnad och Vandringen mot stjärnan
3: 75

George Orwell
Djurfarmen
4: 25

F. Scott Fitzgerald
Den store Gatsby
6: 50

Denton Welch
Ljuva ungdom
6: 50

Jean-Paul Sartre
Muren
7: 50

BONNIERS

Det största musikaliska uppslagsverket hittills på svenska språket under utgivning

Musik och musiker

NORDISKT OCH ALLMÄNT MUSIKLEXIKON

Huvudredaktör:
Bibliotekarien vid Kungl. Musikaliska Akademien *GÖSTA MORIN.*

Redaktionskommitté:
Docenten i musikhistoria *CARL-ALLAN MOBERG,* förste bibliotekarien vid Kungl. Biblioteket *EINAR SUNDSTRÖM* och amanuensen *GÖSTA TORNBOM.*

★

Förarbetena på detta verk påbörjades redan före kriget och en välkvalificerad stab av medarbetare, specialister på musiklivets olika områden, har knutits till företaget såväl inom som utom landet, sammanlagt mer än 50 personer, som med sin sakkunskap borga för att verket blir vederhäftigt och modernt.

Utom artiklar om musikhistoria, musikteori, musiktermer, instrumentalister, vokalister, tonsättare, musikskriftställare, äldre musik, kyrkomusik, notskrift, instrumentkännedom och akustik m. m. kommer verket att ägna tillbörligt utrymme även åt speciella områden såsom opera och operett; balett och dans; jazzmusik och dess termer, kompositörer, utövare; musiker och sångartister i radio, på film och grammofon (med inspelningsföretekning); musikaliskt folkbildningsarbete och folkmusik (folkdanser, sällskapsdanser, låtar och spelmän etc.); frireligiös musik; primitiv musik m. m. Speciellt intresse ägnas åt nordisk musik. Om den moderna ryska musiken komma helt nya och ingenstädes tidigare publicerade uppgifter att infiyta i verket.

Verket skall utkomma i 4 band och omfatta c:a 14.000 uppslagsord med talrika illustrationer, helsideplanschor och notexempel. Första bandet beräknas utkomma våren 1947, därefter ett band om året. Varje band skall omfatta c:a 600 sidor i stort format. Pris och betalningsvillkor skola senare meddelas.

SOHLMANS FÖRLAG

Socialdemokratisk ungdom

TAGE LINDBOM: Den socialdemokratiska ungdomsrörelsen i Sverige.
Tidens Förlag. 368 sidor.

DR TAGE LINDBOMS bok om den socialdemokratiska ungdomsrörelsen i Sverige, skriven på ungdomsförbundets uppdrag, är av betydande allmänt intresse. Medan det socialdemokratiska partiets och fackföreningsrörelsens utveckling skildrats i ett flertal arbeten, har man hittills saknat en större framställning av ungdomsrörelsen som historia och det viktiga skede därav som är sammanvävt med vänstersocialismens uppkomst. Lindbom har här utfört ett omfattande forskningsarbete, givit en belysande bild av ungdomsrörelsens ideologiska utveckling och i samband därmed kommit in på frågor vilkas klarläggande är av stor vikt för kännedomen om de senaste decenniernas politiska historia.

Den socialdemokratiska ungdomsrörelsen i Sverige har genomlöpt tre tydligt avgränsade utvecklingsperioder. Det första, tidigare jämförelevis okända Socialistiska ungdomsförbundet, vars rötter sträcka sig ända tillbaka till 1890-talets hörjan, blev aldrig något mer än en numerärt obetydlig och anarkistiskt färgad närriktning inom arbetarrörelsen. Det sprängdes 1903, och det nya Socialdemokratiska ungdomsförbundet skulle byggas på partiets "sunda och goda program".

Det dröjde emellertid endast några år innan det nya förbundet kom i motsatsställning till partiet. Det utvecklades till en samlingsplats för oppositionen och kom slutligen att bilda basen för det nya vänstersocialistiska parti som framträdde efter brytningen 1917.

Vilken var anledningen härtill? Lindbom påvisar att de rent principiella meningsskiljaktigheterna vro jämförelsevis begränsade och att oppositionens marxistiska reviärighet icke var större än majoritetsriktningens. Striden gällde främst taktiken, dvs. närmast partiledningens handlande. Mycket tyder på att det här ursprungligen i hög grad var fråga om en strid inom arbetarrörelsens ledande skikt. De hetvänstern vid 1936 års val fick en överväldigande majoritet; ett studium av valsiffrorna visar att den tämligen knappa vänstermajoriteten i representationen bakom sig hade endast en minoritet av väljare, ett förhållande som i sin mån bidrar att förklara Francos framgångar. Även i den utländska litteraturen saknas goda översikter av senare spansk politik. Den bästa undersökningen av inbördeskrigets bakgrund är kanske Borkenaus The Spanish Cockpit; en användbar spansk historia med korta avsnitt om republiken och dess fall, har utgivits av Madariaga.

Isabel de Palencia, som under republikens sista år var spansk minister i Stockholm, har nu fått en skildring av inbördeskriget, Francovegimen och de spanska republikanernas verksamhet utanför Spanien översatt till svenska. Framställningen av den nationella diktaturens terroristiska metoder innehåller en del av intresse. Men i det hela är boken, eburu till sin tendens sympatisk, alltför ytlig och slarvig för att ha något egentligt värde ur upplysningssynpunkt. Då det i förordet talas om "denna bok, där ett varmt kvinnohjärta och en erfaren, politiskt skolad intelligens undergått en briljant och fascinerande fusion", gör detta på läsaren närmast ett komiskt intryck. Andra kvalifikationer än ett varmt hjärta är det svårt att upptäcka, och det är för litet.

H. T—n

VÄRLDSPOLITIKENS dagsfrågor

Uno Willers

TYSKLAND ett år efter kapitulationen

60 öre

UTRIKESPOLITISKA INSTITUTET

K.F:s bokförlag

Kort om Böcker

PRÄST I HEMMAFRONT

En norsk präst, *L. B. Askjørnsen,* har i *Så blev det månljust* (Lindblads, 4: 75) lämnat ifrån sig sin del av det pussel den norska motståndsrörelsen utgör. Det är längtifrån någon nyckelbit man får av honom, och skildringen av vad som hänt på hans avsnitt inkräktas dessutom av att han inte vill släppa den prästerliga ambitionen att samtidigt ge uppbyggelse. En vanlig syndig människa kan här återigen inte låta bli att förundra sig över de fräsiaas ogenerade inställning till sin Skapare och frälsningsande av att de har en särskild tumme med honom. Abljörnsen tar det som en tämligen självfallen sak att Gud nesten till den 9 april såg till att hans bil inte blev genomsilad av tyska kuler, medan det slumpade sig så olyckligt att några av hans beredskapskamrater råkade stå i vägen för salvorna.

F. Hr

MAQUISEN INIFRÅN.

"Vänten i norten" av engelsmannen *George Millar* (Ljus, 12: 50) är en sympatisk, ärlig och fraafri skildring av författarens upplevelser tillsammans med maquisen i nordösta Frankrike, dit han anlände pe fallskärm ett par dagar före invasionen.

Det låg något romantiskt, indianboksaktigt över motståndsarmén på den tiden. Då vävades det bästa folket. Arbetare som lämnade sina jobb i städerna och gjorde sig i skogarna, försvunna soldater från 1940 som dök upp igen, officerare, flygare, matroser. Och blandningen spetsades med traktens egna mest oförvägna söner. Inga eller yskligt få vapen hade dessa män, som levde som sträktvrare i regnvåta skogar, dåligt med mat också, urusla kläder, inga skor. Men de ville ställa till djävulskap för tyskarna och gjorde det, allt effektivare och frackare ju längre tiden led.

Men det är inte bara "arbetet" Millar berättar om. Han tappar aldrig den mänskliga synpunkten och ger en rörka levande porträtt av franamän av alla kuliver. Maquisen var mänsann inte enbetförra roman, var en tämligen medelmåttig bok; den här är direkt dålig.

Vill man läsa Caldwell har man alltså anledning att i stället lägga sig till med det urval av Caldwells verk som just har utkommit i en hygglig billighetsupplaga och heter 'The Caldwell Caravan' (8 1.40). Där finns hans bästa berättelser, 'Tobacco Road' och 'God's Little Acre', och tlugu av de bästa novellerna. Caldwell har skrivit ett förord till boken, där han säger att han inte har några illusioner beträffande sina verk: 'Jag kan bara säga att de efterföljande styckena är läsbara, hederliga och resultatet av hårt arbete. Jag betraktar dem inte som några efterföljansvärda konstnärliga exempel eller som stycken av världsomskakande betydelse; de är inte betecknande för någon literär strömning och inte skrivna för att göra propaganda. Det absolut enda de gör är att de berättar historier; gör de något annat är det fel nånstans'."

OMEN — Stig Dagermans debutroman från i höstas — ska översättas till franska och utkomma på förlaget Les écrits de France.

FYRA SKÖNLITTERÄRA DEBUTANTER kommer i höst på Bonniers. Kanske blir det fler, men följande kvartett är redan klar: *Lars Jonsson* — han är finlandssvensk —, *Pär Rådström, Ingvar Holmer* och *Thomas Funck.* Ingvar Holmers namn har man tidigare sett i en av antologierna "Unga novellister"; denna gång blir det emellertid en dikttsamling. Pär Rådström har skrivit en roman som är hållen i en naivistisk ton och förlagd till jättebragmiljö. En roman kommer också Lars Jonsson med: "... och ändå gryr dagen ..."; Thomas Funcks bidrag är en samling prosaskisser.

FRÅN MIN KLUNKETID — Otto Rungs memoarbok, som publicerades 1942 — ska nu utskändas i en andra upplaga. Den boken kommer nog att stå sig ett bra tag.

STRINDBERGSSALLSKAPET har skickat ut ett nytt "Meddelande", det andra i ordningen. Det innehåller bland annat styrelseberättelsen för det första verksamhetsåret. Askåtligt har uträtttats. Yktigast är att avtal träffats om utgivande av en stor, vetenskapligt brevuppgjaga på 10—12 volymer. Sällskapets skriftserie har inletts med Torsten Eklunds urval av Strindbergs ungdomsjournalistik. En essäbok — "Strindbergsproblem" — av *Walter Berendsohn,* är i antagande; den utges på Kooperativa Förbundets förlag.

Sällskapet har 234 medlemmar nu.

HOSTSSÄSONGEN tycks av allt döma i mycket bli en kopia av fjolårets. Ryvind Johnson och Moa Martinson kommer väl med nya böcker, men i övrigt är inte mycket vara att vänta från de kändes sida. Otto Hedberg har ännu inte klickat någon höst sedan han startade 1930, så antagligen blir han av sig. Men fälet tycks vara ganska fritt för de yngre. *Sivar Arnér, Lars Ahlin* och *Björn-Erik Höijer* väntas komma med nya romaner, liksom *Gustaf Rune Eriks,* som eventuellt dessutom presenterar en novellsamling. Det är knappast någon risk att förutsnjä att denna kvartett kommer att samla en huvudpart av det intresse som kan komma de yngre berättarna till del, åtminstone räknad efter debutår.

I. W—s

Litterära notiser.

FRAN NEW YORK meddelar *Thorsten Jonsson* följande:

"En av de intressantaste böckerna i vår är den utomordentligt litteraturkritikern *Edmund Wilsons* novellsamling 'Memoirs from Hecate Country', en analys av amerikanska mellankrigsår, som givetvis har sina beröringspunkter med författarens vän Fitzgeralds produktion, men främst är ett försök att i en modern form dra nytta av läroåsnarna från Henry James. Den är välskriven på ett subtilt, något överlastat sätt, är givetvis en mycket intelligent bok; och sälja bra därför att den längsta av novellerna också har beröringspunkter med Ovidius. Novellsamlingen har redan sålts till Sverige.

En av de minst givande bland de nya böcker som man väntat något av är *Erskine Caldwells* nya roman, 'A House in the Up Lands'. Den här gången är det en degenererad plantagegarfamilj som är på tapeten, med en buse till son som spelar bort familjens pengar, ligger med negerflickorna på plantagen och omchalerar sin ungs maka och som det går åt pipan med. Det är, om man ska försöka ta det på allvar, ett mera faulknerskt motiv än ett caldwellskt, och den förenklingens, förstoringens och groteskrietts teknik som Caldwell med sådana utomordentliga resultat tillämpat i sina bästa noveller faller här plattare till marken än den gjort i någon av hans tidigare böcker. 'Tragic Ground', hans förra roman, var en tämligen medelmåttig bok; den här är direkt dålig.

Vill man läsa Caldwell har man alltså anledning att i stället lägga sig till med det urval av Caldwells verk som just har utkommit i en hygglig billighetsupplaga och heter 'The Caldwell Caravan' (8 1.40). Där finns hans bästa berättelser, 'Tobacco Road' och 'God's Little Acre', och tlugu av de bästa novellerna. Caldwell har skrivit ett förord till boken, där han säger att han inte har några illusioner beträffande sina verk: 'Jag kan bara säga att de efterföljande styckena är läsbara, hederliga och resultatet av hårt arbete. Jag betraktar dem inte som några efterföljansvärda konstnärliga exempel eller som stycken av världsomskakande betydelse; de är inte betecknande för någon literär strömning och inte skrivna för att göra propaganda. Det absolut enda de gör är att de berättar historier; gör de något annat är det fel nånstans'."

OMEN — Stig Dagermans debutroman från i höstas — ska översättas till franska och utkomma på förlaget Les écrits de France.

FYRA SKÖNLITTERÄRA DEBUTANTER kommer i höst på Bonniers. Kanske blir det fler, men följande kvartett är redan klar: *Lars Jonsson* — han är finlandssvensk —, *Pär Rådström, Ingvar Holmer* och *Thomas Funck.* Ingvar Holmers namn har man tidigare sett i en av antologierna "Unga novellister"; denna gång blir det emellertid en dikttsamling. Pär Rådström har skrivit en roman som är hållen i en naivistisk ton och förlagd till jättebragmiljö. En roman kommer också Lars Jonsson med: "... och ändå gryr dagen ..."; Thomas Funcks bidrag är en samling prosaskisser.

FRA MIN KLUNKETID — Otto Rungs memoarbok, som publicerades 1942 — ska nu utskändas i en andra upplaga. Den boken kommer nog att stå sig ett bra tag.

STRINDBERGSSALLSKAPET har skickat ut ett nytt "Meddelande", det andra i ordningen. Det innehåller bland annat styrelseberättelsen för det första verksamhetsåret. Askåtligt har uträtttats. Yktigast är att avtal träffats om utgivande av en stor, vetenskapligt brevuppgjaga på 10—12 volymer. Sällskapets skriftserie har inletts med Torsten Eklunds urval av Strindbergs ungdomsjournalistik. En essäbok — "Strindbergsproblem" — av *Walter Berendsohn,* är i antagande; den utges på Kooperativa Förbundets förlag.

Sällskapet har 234 medlemmar nu.

HOSTSSÄSONGEN tycks av allt döma i mycket bli en kopia av fjolårets. Ryvind Johnson och Moa Martinson kommer väl med nya böcker, men i övrigt är inte mycket vara att vänta från de kändes sida. Otto Hedberg har ännu inte klickat någon höst sedan han startade 1930, så antagligen blir han av sig. Men fälet tycks vara ganska fritt för de yngre. *Sivar Arnér, Lars Ahlin* och *Björn-Erik Höijer* väntas komma med nya romaner, liksom *Gustaf Rune Eriks,* som eventuellt dessutom presenterar en novellsamling. Det är knappast någon risk att förutsnjä att denna kvartett kommer att samla en huvudpart av det intresse som kan komma de yngre berättarna till del, åtminstone räknad efter debutår.

I. W—s

Vinde i Nürnberg

VICTOR VINDE: Nürnberg i blixtljus.
Bonniers. Pris 5: 75.

DET är inte ofta någon större affär utspelas i Europa utan att Victor Vinde är på platsen och rapporterar för sina landsmän där hemma. Nu har han alltså varit i Nürnberg. En samling tidningsartiklar, som han överarbetat, ger han ut i en liten volym. Det är bara tio stycken, men de ger vad läsaren vill ha: ett koncentrat av vad Nürnbergprocessen bragt i dagen om de tyska ogärningsmännen, deras medbrottslingar och deras landsmäns reaktion inför dessa avslöjanden av en regim som de i åratal har hejat för eller passivt accepterat.

Reaktionen är mycket behärskad utom då någon enstaka tysk tar sig för att be tyskarna besinna vad de har gjort. Pastor Niemöller fresatade ett försök inför ett akademiskt auditorium och hälsades med stampningar och fyrop. Andra är likgiltiga, klagar över att ockupationsmakterna besvärar dem med sina krav på inkvartering och en del annat, tvivlar på Nürnbergdomstolens opartiskhet och undrar om för resten inte de allierade skall dela skulden med tyskarna. Vinde ställer denna mentalitet mot en verkningsfull bakgrund, men han utbreder sig inte själv om den ofattbara grymhet som tyskarna utvecklade, han återger in extenso en skildring av likvideringen av ghettot i Warszawa, nedskriven av polischefen, generalmajor Strupp.

Det blev inte ett lätt företag, men det lyckades till slut på grund av ett par omständigheter som generalmajoren anför: "tapperheten" hos de mördarband han förde befäl över, samarbetet mellan polistrupperna och styrkorna ur den regulära armén, som var "strålande" under jakten på judarna i deras sista tillflyktsorter, i källarna och kloakerna. Ändå skulle utrotningskriget tagit ännu längre tid, så sen till och med de judiska kvinnorna stred med revolvrar i båda händerna, om inte generalmajoren kommit att tänka på ett utmärkt medel — han satte eld på husen och lät judarna brinna inne. Den 16 maj 1943 anteckna Strupp i sin dagbok: "Hela aktionen avslutades kl. 8.15 e. m. genom att synagogan sprängdes i luften. Totala antalet likvideradе judar: 56.065."

Denna generalsrapport kan man kalla ett blixtljus över den senaste fasen i det tyska folkets historia. Vinde har inte funnit några tecken till det tillfrskunde som är nödvändigt inom grannarna kan erkänna Tyskland som granne. Tyskland famlar efter en ny ledare, en ny Hitler, men en något hygglgare Hitler, som sköter statens affärer åt dem och ljuger åtminstone måttligt.

J. W—n

TURE NERMAN

har i ett av Adolf Hallman vackert illustrerat bäte *Kärlekstäkter och andra vers* i sdren (Folket i Bilds förlag, 2: 75) givit en samlad bild av vad han själv benämner "den Eros-betonade sidan" av sin lyriska produktion. Det bör tilläggas att läsaren av detta dikthäfte också får en bild av nykterhetskämpen Nerman. I ett förord påpekar skalden att dessa erotiska vers en gång ansågs synnerligen oseälliga; själv anser han dem mycket oskyldiga, och man måste nog hålla med honom om den asken. Hur har då dessa i formelt avseende av bl. a. Heine och Fröding influerade visor om frustimmer och "röda vårar" stått sig mot tidens frätande syror? Ännu mycket av det som en gång ansågs synnerligen oseälliga; själv anser han dem mycket oskyldiga, och man måste nog hålla med honom om den asken. Hur har då dessa i formelt avseende av bl. a. Heine och Fröding influerade vis